

5. Мороз Г. В. Договори використання природних ресурсів як форма узгодження публічних та приватних інтересів. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства*. 2021. № 56. С. 173–184.

6. Рудень О. В. Правове регулювання екологічних договірних відносин в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.06. К., 2015. 19 с.

7. Нові лоти на промисловий вилов водних біоресурсів – у травні відбудуться 137 аукціонів. URL: https://khs.darg.gov.ua/_novi_loti_na_promislovij_0_0_0_1644_1.html (дата звернення 5.05.2023 р.).

8. Сьогодні у системі Прозорро.Продажі відбулися перші рибні аукціони. URL: https://minagro.gov.ua/news/sogodni-u-sistemi-prozorroprodazhi-vidbulisya-pershhi-ribni-aukcioni?v=63ef9d3376602&fbclid=IwAR1aidXVuk9n1YxOLdQnMGv__e_X0GT8K3JkPh3eqpVM-aGkQmUc9j8nRj8 (дата звернення 5.05.2023 р.).

Бредіхіна Вікторія Леонідівна

кандидатка юридичних наук, доцентка,

доцентка кафедри екологічного права

Національного юридичного університету

імені Ярослава Мудрого

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ НОВАЦІЇ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ У ГОСПОДАРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Сьогодні важливим пріоритетом для соціально-економічного та політичного розвитку нашої держави є прагнення України бути членом Європейського Союзу, яке формувалося протягом кількох десятиків років і останнім часом стало основним мотивом демократичних змін та рушійною силою низки ключових реформ, заснованих на європейських цінностях, в різних сферах суспільного буття. Відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, інших міжнародних угод, до яких приєдналась Україна, наша держава взяла на себе низку зобов'язань, зокрема й в екологічній сфері, які попри російську збройну агресію та відповідні важкі економічні випробування все ж потрібно виконувати [1]. Зокрема, це стосується кліматичних, енергетичних, мінерально-ресурсних вимог, а також обов'язків у сфері забезпечення доступу до правосуддя з екологічних питань та до екологічної інформації, які зобов'язують нашу державу вживати заходів

до поступового приведення національного екологічного законодавства у відповідність із законодавством та правом Європейського Союзу у цих сферах. А отримання у червні 2022 року статусу кандидата на членство в ЄС збільшило зону відповідальності нашої держави у сфері подолання корупції, здійснення важливих реформ, пов'язаних із реалізацією верховенства права, що, як вбачається, прискорить впровадження в тому числі й євроінтеграційних екологічних перетворень. В свою чергу таке прискорення процесів глобалізації та інтеграції вимагає від нашої країни осучаснення та забезпечення дієвості механізму правового регулювання соціально-економічних та екологічних, зокрема, природоресурсних відносин.

Отже, євроінтеграційний вибір нашої держави окреслив нові виміри для розвитку правового регулювання природокористування, в основі яких лежать ключові напрями економічного співробітництва України та ЄС, визначені зокрема, Угодою про асоціацію, як-то: інтеграція екологічної політики до інших галузевих політик, якість атмосферного повітря, управління відходами та ресурсами, якість води та управління водними ресурсами, включаючи морське середовище, охорона природи, зміна клімату та захист озонового шару та ін. Важливим є положення Угоди про те, що її сторони мають співробітничати з метою сприяння обґрунтованому і раціональному використанню природних ресурсів відповідно до цілей сталого розвитку з метою зміцнення зв'язків у сфері торговельної та екологічної політики та практики сторін.

У 2021 році Україна офіційно заявила також про своє прагнення долучитися до Європейського зеленого курсу або Зеленої угоди (European Green Deal), метою якого є подолання викликів, пов'язаних зі зміною клімату та деградацією екосистем шляхом трансформації ЄС до сучасної ресурсно-ефективної та конкурентоспроможної економіки, і таким чином перетворення Європи до 2050 р. на кліматично-нейтральний континент [2]. Стратегія «Від лану до столу», запропонована в рамках цього курсу, передбачає, наприклад, перехід до сталих систем виробництва та споживання, має на меті поряд зі сприянням економічному розвитку сільських територій припинення руйнівних для довкілля методів ведення господарської діяльності.

Отже взаємозв'язок між економічним зростанням, міждержавним співробітництвом та удосконаленням природоресурсного законодавства з метою досягнення збалансованого (сталого) природокористування є очевидним і вкрай необхідним та потребує осучаснення існуючої сис-

теми управління природними ресурсами та господарською діяльністю, пов'язаною з їх використанням.

В сучасних умовах, враховуючи євроінтеграційно орієнтовані зобов'язання України, запровадження інноваційних підходів до правового регулювання природокористування в процесі здійснення господарської діяльності виражається, зокрема, через пошук та застосування найкращих доступних технологій та методів управління (НДТМ), найбільш ефективних з точки зору захисту довкілля, збереження природних ресурсів, адаптації до змін клімату та розроблених з урахуванням особливостей промислових секторів та економічної доцільності їх впровадження.

Основними формами впровадження таких технологій є цифровізація та дерегуляція системи природокористування. Слід зазначити, що цифровізація (діджиталізація) екологічних процедур сьогодні отримала широке розповсюдження й успішне застосування у царині управління природокористуванням. Прикладом цього є створена на базі Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України Єдина екологічна платформа «ЕкоСистема», яка має інтегрувати в собі усі галузеві інформаційні ресурси [3]. Це загальнодержавна екологічна автоматизована інформаційно-аналітична система забезпечення доступу до екологічної інформації та її мережа, що забезпечує створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорону, захист інформації, а також електронну взаємодію між фізичними та юридичними особами, фізичними особами – підприємцями, суб'єктами надання адміністративних послуг з метою отримання таких послуг у сфері охорони довкілля. В найближчому майбутньому планується також створення в рамках ЕкоСистеми е-Кабінету, де суб'єкт господарювання подаватиме інформацію та отримуватиме дозволи, ліцензії та погодження тощо. Вважається, що завдяки е-Кабінету буде спрощена процедура отримання адміністративних послуг Міндовкілля та унеможливлено підробку документів завдяки відкритим екологічним реєстрам.

За рахунок діджиталізації передбачено також удосконалення процедур оцінки впливу на довкілля (скорочення тривалості, укладання договорів публічної оферти онлайн тощо) [4] та системи екологічного моніторингу (задоволення інформаційних потреб управління в галузі охорони довкілля, забезпечення інформованості заінтересованих сторін про його стан, прозорість у діяльності органів державної влади, узагальнення та систематизація інформації про стан довкілля та його компонен-

тів, а також сумісність і взаємодія державної системи моніторингу довкілля з аналогічними системами інших країн) [5].

У березні 2023 р. Кабінет Міністрів України затвердив Державну антикорупційну програму на 2023–2025 роки. З понад 1700 заходів, передбачених для зменшення (подолання) корупції, близько 40 належать до сфери захисту довкілля [6]. Серед антикорупційних інструментів – продовження оцифрування та оприлюднення актуальної інформації про природні ресурси; оприлюднення відкритих даних під час воєнного стану; оновлення відповідних довкіллевих реєстрів, створення нових та розвиток чинних ІТ-систем та інтеграція їх до «ЕкоСистеми» для переведення в онлайн всіх послуг у сфері захисту довкілля. Серед антикорупційних заходів передбачено також продовження національної інвентаризації лісів, здійснення щорічного моніторингу ефективності функціонування єдиної державної системи електронного обліку деревини у всіх постійних лісокористувачів, моніторинг та систематизація даних щодо реалізації 100 відсотків необробленої деревини на аукціонах тощо.

Це, безумовно, є кроком уперед на шляху до прийняття європейських цінностей та стандартів, зокрема щодо прозорості та спрощення ведення господарської діяльності із використанням природних ресурсів, подолання корупційних схем у цій царині. Залишається тільки сподіватись, що зазначені електронні системи та інші цифрові платформи і сервіси будуть захищені від кібератак та зломів і зможуть працювати належним чином, щоб сприяти вчасному ефективному вирішенню управлінських завдань, та полегшати провадження господарської діяльності шляхом усунення багатьох непотрібних бюрократичних процедур та злочинних корупційних комбінацій.

Другим напрямом наближення до правової системи ЄС, як зазначалось, є дерегуляція певних видів господарської діяльності. В якості прикладу такої дерегуляції в рамках впровадження євроінтеграційних інновацій у національне природоресурсне законодавство можна навести Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення законодавства у сфері користування надрами», який набрав чинності 28 березня 2023 р. [7]. Цей євроінтеграційний документ демонструє удосконалення правового регулювання користування надрами, відповідно до якого буде розпочата масштабна модернізація та дерегуляція діяльності у цій сфері за європейським зразком. Закон передбачає, зокрема, спрощення дозвільних процедур (впровадження єдиних наскрізних дозволів); запровадження цифровізації та прозорості над-

рокористування шляхом створення єдиної державної електронної геоінформаційної системи користування надрами, яка включає, зокрема, геопросторові дані, метадані та сервіси, оприлюднення, доступ до яких здійснюються у мережі Інтернет; закріплення всіх процедурних питань на рівні Кодексу України про надра, що спрощує правове регулювання в цій сфері.

Крім того, на розгляді поки залишається проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо дерегуляції господарської діяльності у сфері розвитку водного господарства № 7346 від 03.05.2022. Зазначеним законопроектом передбачено усунення низки дублюючих погоджувальних бюрократичних процедур та спрощення процесу отримання дозволів на спеціальне водокористування для суб'єктів господарювання [8].

Проте, варто зазначити, що із запровадженням дерегуляції діяльності з використанням природних ресурсів слід бути дуже обережними та обачними, щоб не нашкодити таким спрощенням довікллю та його природним ресурсам. Так, в цьому контексті викликають сумніви деякі положення проектів законів про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення умов ведення бізнесу (дерегуляція) № 7689 від 22.08.2022 [9] та про прискорений перегляд інструментів державного регулювання господарської діяльності № 8058 від 19.09.2022 [10], які передбачають відміну дозволів на окремі види діяльності у сфері природокористування. Міжвідомча робоча група з питань прискореного перегляду інструментів державного регулювання господарської діяльності вже рекомендувала скасувати майже 45% інструментів державного регулювання у сферах компетенції Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів і підпорядкованих центральних органів виконавчої влади. Ще майже 45% інструментів – ліцензій, дозволів, погоджень тощо запропоновано осучаснити [11]. Безумовно, скасування та оптимізація чинних регуляторних інструментів в багатьох сферах суттєво зменшить витрати бізнесу, що може сприяти виходу з економічної кризи, але водночас слід ретельно переглянути ті напрями та види діяльності, які можуть вплинути на стан природних ресурсів, охорону окремих природних об'єктів та довкілля в цілому, які потребують обов'язкової регуляції та державного контролю. Щоб на тлі євроінтеграційних процесів ми не втратили своє національне природне надбання в угоду економічним інтересам.

Як справедливо зазначають науковці, впроваджувати міжнародні та європейські вимоги у національне, зокрема, екологічне законодавство

України треба не механічно, а вдумливо, всебічно аналізуючи можливі наслідки для правотворчої і правозастосовної сфери України [12, с. 238]. Лише обравши такий вектор реформування, національне природоохоронне та природоресурсне законодавство відповідатиме сучасним глобалізаційним викликам і сприятиме розквіту України на засадах сталого (збалансованого) розвитку.

Список використаних джерел:

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їх державами-членами, з іншої сторони від 27 червня 2014 р. № 984_011 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення 03.05.2023).

2. Європейський зелений курс. URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/posolstvo/galuzeve-spivrobitnictvo/klimat-yevropejska-zelena-ugoda> (дата звернення 04.05.2023).

3. Про Єдину екологічну платформу «ЕкоСистема»: постанова Каб. Міністрів України від 11 жовтня 2021 р. № 1065. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1065-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення 03.05.2023).

4. Про внесення змін до Порядку передачі документації для надання висновку з оцінки впливу на довкілля та фінансування оцінки впливу на довкілля: постанова Каб. Міністрів України від 3 березня 2023 р. № 190. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/190-2023-%D0%BF#Text> (дата звернення 03.05.2023).

5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо державної системи моніторингу довкілля, інформації про стан довкілля (екологічної інформації) та інформаційного забезпечення управління у сфері довкілля: закон України від 20.03.2023 № 2973-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2973-IX#Text> (дата звернення 04.05.2023).

6. Про затвердження Державної антикорупційної програми на 2023–2025 роки: постанова Каб. Міністрів України від 4 березня 2023 р. № 220. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-2023-%D0%BF#Text> (дата звернення 03.05.2023).

7. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення законодавства у сфері користування надрами: Закон України від 01.12.2022 р. № 2805-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2805-IX#Text> (дата звернення 03.05.2023).

8. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо дерегуляції господарської діяльності у сфері розвитку водного господарства № 7346 від 03.05.2022. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39557> (дата звернення 03.05.2023).

9. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення умов ведення бізнесу (дерегуляція) № 7689 від 22.08.2022. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/40290> (дата звернення 03.05.2023).

10. Проект Закону про прискорений перегляд інструментів державного регулювання господарської діяльності № 8058 від 19.09.2022. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/40514> (дата звернення 03.05.2023).

11. Дерегуляція сприятиме розвитку бізнесу та зменшить корупційні ризики. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=e5b1aaae-8b92-4ea1-8133-a2871b2c7388&title=DeregulatsiiaSprriiatime> (дата звернення 03.05.2023).

12. Малишева Н. Р., Ковтун О. М. Природоохоронне право України у контексті глобалізаційних викликів. *Часопис Київського університету права*. 2021. № 1. С. 234–239.

Голуб Світлана Миколаївна

старший викладач кафедри кримінального права,
процесу та криміналістики Академії праці,
соціальних відносин і туризму

ДИНАМІКА РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВOPУШЕНЬ ЗА СТАТТЕЮ 239 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Відповідно до статті 14 Конституції України земля є основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави.

Така «особлива охорона» полягає у посиленому контролі за неналежне використання земель, що кореспондується з відповідною статтею у Кримінальному кодексі, а саме статтею 239 «Забруднення або псування земель».

З огляду, на катастрофічну ситуацію, що сьогодні склалась в Україні, викликана військовою агресією Російської Федерації, в тому числі, щодо псування та забруднення земель на значній частині території України, слід проаналізувати динаміку вчинення та розслідування кримінальних правопорушень у зазначеній сфері до початку масштабної військової агресії за обраний діапазон часу.

Насамперед, було проаналізовано статистику за даними оприлюдненими правоохоронними органами за період з 2013 по 2021 роки (див. Таблицю 1) на основі Єдиних звітів про кримінальні правопорушення.